

Piotr Kowolik

Jan Frątczak – życie i twórczość naukowa osiemdziesięciolatka

---

Nauczyciel i Szkoła 2 (52), 239-243

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Piotr KOWOLIK

Górnośląska Wyższa Szkoła Pedagogiczna im. Kardynała Augusta Hłonda
w Mysłowicach

Jan Frątczak – życie i twórczość naukowa osiemdziesięciolatka

Biogram

Jan Frątczak urodził się 17 czerwca 1932 roku, w Kocewi w województwie konińskim (obecnie łódzkim) a szczęśliwe dzieciństwo przypadało w gronie dwóch braci Zenona i Mariana pod troskliwą opieką rodziców. 1 września 1939 roku był to dzień radości i lęku, bowiem był to dzień rozpoczęcia nauki w klasie pierwszej, ale pod „chmurami” samolotów niemieckich zrzucających bomby.

1 października 1939 roku wraz z braćmi i rodzicami Profesor osadzony został w obozie – hali fabrycznej w miejscowości Konstantynów Łódzki, a 16 listopada tegoż roku został przewieziony na roboty do Niemiec i pracy w gospodarstwie rolnym we wsi Mechow (powiat Kyritz). Praca ta trwała do 3 maja 1945 roku. 5 maja 1945 roku Profesor wrócił z najbliższymi do spalonego domu. Następnie podjął naukę w szkole, którą ukończył 1949 roku.

W latach 1949-1953 ukończył Państwowe Liceum Pedagogiczne w Zgierzku i otrzymał nakaz pracy w Państwowym Ośrodku Wychowawczym w Policach koło Szczecina. Pracując w tej i innych placówkach szkolnych podjął studia z zakresu nauk o ziemi na Uniwersytecie Łódzkim, które ukończył w 1960 roku otrzymując tytuł magistra nauk o ziemi w zakresie biologii.

W międzyczasie, tj. w 1958 roku przystąpił do egzaminu eksternistycznego w Studium Nauczycielskim w Toruniu, który zdał, otrzymując dyplom eksterna nr 1/58.

Dzięki współpracy z doc. dr hab. Edwardem Flemingiem z Instytutu Pedagogicznego w Warszawie i z prof. dr hab. Leonem Leją w Uniwersytecie Adama Mickiewicza w Poznaniu uzyskał stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie pedagogiki za dysertację doktorską zatytułowaną: *Czynniki determinujące efektywność edukacyjną filmu biologicznego*.

„Za i przede mną droga”
Jan Frątczak

W latach 1956-1962 pełnił funkcję kierownika Zbiorczej Szkoły Gminnej w Rduowie. Następnie objął obowiązki dyrektora liceum ogólnokształcącego, tzn. cztery lata budowania liceum w Krośniewicach. Był to czas poszukiwania i zatrudniania kadry nauczycielskiej, przystosowania infrastruktury materialnej do potrzeb specjalistycznych klas – pracowni obejmujących podstawowe przedmioty nauczania.

Jan Frątczak jako nauczyciel biologii wykonywał własne i zlecone eksperymenty pedagogiczne – między innymi dotyczące efektywności stosowania testów do badania osiągnięć edukacyjnych uczniów (ewaluacji) z biologii, stosowania filmu dydaktycznego, teleaudycji i wychowania w trzeźwości – antyalkoholowego i antynikotynowego. Wyniki tych prac publikował w formie odczytów pedagogicznych organizowanych przez Wojewódzki Ośrodek Doskonalenia Kadr Oświatowych oraz artykułów publikowanych na łamach czasopism dydaktyczno-metodycznych: „Biologia w Szkole”, „Chemia w Szkole”, „Oświata i Wychowanie”, „Nauczyciel i Szkoła”, „Życie Szkoły”, „Życie Szkoły Wyższej”, „Zeszyty Przedmiotowe Związku Zakładów Doskonalenia Zawodowego”, „Chowanna”, „Oświata Dorosłych”, „Przyjaciel Dziecka”, „Neodidgmata”.

W latach 1973-1976 pracował na stanowisku podinspektora i inspektora szkolnego Wydziału Oświaty i Kultury w Kutnie. Główny akcent położył w tym czasie na doksztalcanie i doskonalenie nauczycieli w celu wzbogacania warsztatu pracy stanowiący podstawowy element skutecznej edukacji i oceny ich kompetencji zawodowych.

W latach 1976-1987 Frątczak pracował w Wyższej Szkole Pedagogicznej, późniejszej Akademii Bydgoskiej, a dziś w Uniwersytecie Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy. Zajmował stanowiska: adiunkta i docenta prowadząc zajęcia dydaktyczne z andragogiki, pedagogiki porównawczej. Pełnił funkcje: zastępcy dyrektora Instytutu Pedagogiki i Psychologii, prodziekana Wydziału Pedagogicznego, kierownika Zakładu Pedagogiki Społecznej i Andragogiki. Był również promotorem prac licencjackich i magisterskich.

W 1992 roku wygrał konkurs na temat projektu edukacji ekologicznej dorosłych ogłoszony przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej. W 1995 roku uzyskał Certyfikat AmuCentr Edukacji Ekologicznej (Kopenhaga, Dania). W następnym roku doszedł Dyplom Modular Franing For Curriculum z zakresu specjalności modułowej dorosłych (Turyn, Włochy).

Pracując w Akademii Bydgoskiej, równolegle pracował we Wszechnicy Mazurskiej w Olecku (7 lat) i Wyższej Szkole Pedagogicznej w Zielonej Górze (4 lata) gdzie prowadził wykłady, ćwiczenia i promocje prac licencjackich i magisterskich.

Powiększając swój dorobek naukowy, w 1998 roku otrzymał tytuł (stanowisko) profesora Bałtyckiej Wyższej Szkoły Humanistycznej w Koszalinie. Etapy dociekań naukowych i awans zawodowy wiązały trzy ścieżki aktywności Profesora, tj.: staże, badania i piśmiennictwo.

Staż naukowe

Staż naukowe za granicą obejmowały działalność naukową, dydaktyczną i aktywny udział w konferencjach, sympozjach naukowych, na których prezentował referaty, doniesienia i komunikaty z własnych badań naukowych.

- 1979 – Instytut Pedagogiki w Czerkasach na Ukrainie (wtedy ZSRR) prowadził wykłady z pedagogiki porównawczej dla studentów i nauczycieli;
- 1982 – Uniwersytet w Ołomuńcu w Czechach (wtedy Czechosłowacji) wykłady z dydaktyki biologii ze szczególnym zwróceniem uwagi na projektowanie i stosowanie foliogramów;
- 1982 – Uniwersytet w Kassel (Niemcy) heteroedukacja i autoedukacja z zakresu dydaktyki dorosłych;
- 1985 – Ośrodek Edukacji Ustawicznej (Kopenhaga – Dania) ustawiczna edukacja ekologiczna dorosłych;
- 1990 – Paryż (Francja) pedagogika porównawcza, studia praktyczne z zakresu systemu edukacji szkolnej i opieki społecznej;
- 1992 – Paryż i Less Zillis (Francja) system edukacji i opieki socjalnej dzieci, młodzieży i dorosłych.

Zainteresowania

Do głównych obszarów zainteresowań Jana Frątczaka zaliczyć należy:

- dydaktyka przyrody-biologii, chemii, fizyki i geografii,
- edukacja ekologiczna i zdrowotna,
- edukacja komunikacyjno-drogowa,
- komunikacja interpersonalna,
- pedagogika porównawcza,
- profesjologia,
- andragogika,
- metodologia badań naukowych.

Oprócz tego interesuje się medycyną naturalną (dendroterapią, aromaterapią, chromoterapią, litoterapią, fitoterapią).

Działalność pisarska

Kolejna ścieżka pracy naukowej to obszerna w wielu etapach twórcza działalność obejmująca piśmiennictwo naukowe.

Monografie:

- *Świadomość ekologiczna dzieci, młodzieży i dorosłych* (1990),
- *Wpływ wychowania na świadomość polityczną młodzieży* (1987),
- *Przesłanki modelowania środków dydaktycznych dla edukacji dorosłych* (1980),

- *Rola stowarzyszeń społecznych w edukacji pozaszkolnej* (1990),
- *Ogród przedszkolny* (1977),
- *Kącik przyrody w wychowaniu przedszkolnym* (1979),
- *Doświadczenia biologiczne z zastosowaniem projektoskopu* (1986),
- *Edukacja zdrowotna dzieci w wieku przedszkolnym* (1996),
- *Edukacja komunikacyjno-drogowa dzieci w wieku wczesnoszkolnym* (1993),
- *Odnowa i kształtowanie środowiska w edukacji dzieci przedszkolnych* (1987),
- *Edukacja ekologiczna uczniów klasy I* (1994),
- *Edukacja ekologiczna uczniów klasy II* (1994),
- *Edukacja ekologiczna uczniów klasy III* (1993),
- *Edukacja ekologiczna dzieci w wieku przedszkolnym* (1996),
- *Wprowadzenie do pedagogiki* (2006).

Skrypty:

- *Czasopismo w edukacji ekologicznej* (1997),
- *Telewizja użytkowa w kształceniu dorosłych* (1979),
- *Obserwacja i eksperyment w edukacji ekologicznej* (1993),
- *Przyrodnicze zagadki Agatki* (t. I – 1992),
- *Przyrodnicze zagadki Agatki* (t. II – 1993),
- *Pedagogika porównawcza* (1992),
- *Andragogika w zarysie* (1980),
- *Dydaktyka andragogiczna* (1981),
- *Film w kształceniu dorosłych* (1983),
- *Projektoskop w kształceniu dorosłych* (1978),
- *Andragogika ogólna* (1981),
- *Leksykon pedagogiki ogólnej* (2006),
- *Leksykon pedagogiki resocjalizacyjnej* (2007),
- *Leksykon pedagogiki porównawczej* (1998),
- *Leksykon edukacji i promocji zdrowia* (1996),
- *Leksykon informatyki* (2008),
- *Nauczyciel edukacji dorosłych* (2007),
- *Kierunki i tendencje edukacji na świecie i Polsce* (2000),
- *Psychologia transportu* (1999).

Poradniki:

- *Miodem możesz leczyć i upiększać swoje ciało* (2009),
- *Znaczenie kolorów dla zdrowia człowieka i jego diagnozowania* (2007),

- *Jak korzystać z energii drzew dla zdrowia fizycznego i psychicznego* (2006),
- *Słońce, Księżyc a Twoje zdrowie i uroda* (2010).

Odnaczenia i wyróżnienia

Za działalność naukowo-badawczą, dydaktyczno-wychowawczą oraz publikacyjną Profesor otrzymał nagrody Ministerstwa Edukacji Narodowej (1997) oraz Ministerstwa Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki (1980, 1982, 1985).

Posiada krzyże zasługi: Srebrny Krzyż Zasługi (1967), Złoty Krzyż Zasługi (1975), Kawalerski Order Odrodzenia Polski (1977), Krzyż Kawalerski 1944 POLONIA RESTITUTA (1980), Medal Komisji Edukacji Narodowej (1973), doktora H. Jordana (1988) i za Zasługi dla Obronności Kraju (1988).

Brał aktywny udział i pełnił funkcje w różnych stowarzyszeniach: Stowarzyszenie Filmu Naukowego, Towarzystwo Wiedzy Powszechnej, Towarzystwo Wolnej Wszechnicy Polskiej, Polskie Towarzystwo Przyrodników im. M. Kopernika, Polskie Towarzystwo Pedagogiczne, Bydgoskie Towarzystwo Naukowe, Bydgoskie Towarzystwo Ekologiczne.

Uczestniczył w pracach Kolegium Redakcyjnego i Radzie Redakcyjnej czasopism pedagogicznych: „Zeszyty Metodyczne Związku Zakładów Doskonalenia Zawodowego” w Warszawie, „Nauczanie Początkowe” Wydawnictwa Pedagogicznego ZNP w Kielcach.